

ภาพสะท้อน

นงเยาว์ เขียวสอาด

“หากจะเป็นความสู้ให้กินข้าวยังจะดีกว่า” คำเปรียบเปรยนี้เป็นความจริงสำหรับใครหลายคนที่เคยมีดีความ และยังคงเป็นความจริงอยู่

คุณณิษฐ์ จำเลยที่ 1 พ่อ คุณธนพัฒน์ จำเลยที่ 2 ลูกชายและคุณมะลิ จำเลยที่ 3 จำเลยทั้งสามในคดีทำร้ายร่างกาย และกักขังหน่วงเหนี่ยวให้เสียอิสรภาพ ตัวแทนคนระดับกลาง ได้บอกเล่าความเป็นมาที่ต้องมาเป็นจำเลยว่าเป็นครอบครัวของคุณณิษฐ์ มีความสุข และสมาชิกในครอบครัวประสบความสำเร็จในชีวิต ตามแต่ละขั้นตอน คุณณิษฐ์ ทำงานธนาคาร คุณมะลิ เป็นครูทั้งสองมีลูกสองคนคือ คุณธนพัฒน์ และน้องสาวซึ่งขณะนี้ได้รับทุนไปศึกษาต่อในระดับปริญญาโทที่ต่างประเทศ คุณธนพัฒน์นอกจะเป็นวิศวกรที่บริษัทแห่งหนึ่งแล้ว ยังเปิดกิจการถ่ายเอกสาร รับพิมพ์งาน อยู่ในละแวกใกล้มหาวิทยาลัยเอกชน แห่งหนึ่ง และยังเป็นนักศึกษาระดับปริญญาโท ในมหาวิทยาลัยรัฐแห่งหนึ่ง

“พ่อกับแม่เห็นว่าตนเองควรจะส่งเสริมลูก และเห็นว่าต่างมีอายุการทำงานมานานพอแล้ว และสองคนตายายมีสุขภาพไม่ดีนัก อีกทั้งกิจการในถ่ายเอกสารของลูกชายยังขาดคนดูแล ถ้าหากมีคนดูแลก็จะทำให้เพิ่มผลกำไรเป็นทุนรอนการศึกษาต่อของลูกทั้งสองได้เป็นอย่างดี พ่อกับแม่จึงตัดสินใจเกษียณก่อนอายุราชการ มีเงินจากการเกษียณอยู่หนึ่งก้อนจากนั้นจึงเดินทางจากบ้านที่ศาลจังหวัด เข้ามาดูแลร้านถ่ายเอกสารของลูกชาย

แรกเริ่มการดูแลร้านถ่ายเอกสารเป็นไปอย่างราบรื่นมีพีดีเอ็ม คนที่เพื่อนฝูงของลูกฝากฝังมา เป็นลูกจ้างในร้าน “พีดีเอ็ม” เรียกพ่อแม่ว่า “พ่อ” “แม่” ทุกคำให้ความเคารพเป็นญาติผู้ใหญ่ จนที่สุด “พีดีเอ็ม” พลอยเขยิบฐานะเป็นหุ้นส่วนร้าน ในขณะที่พ่อพาแม่ไปพักรักษาตัวโรคหัวใจที่ต่างจังหวัด เป็นแรมเดือน “พีดีเอ็ม” ดูแลร้านเอง จากนั้นพีดีเอ็มเริ่มเปลี่ยนไป มีการเปลี่ยนกุญแจร้าน บัญชีรับ-จ่ายไม่มีการเคลียร์ รวมทั้งยกย้ายถ่ายเทผลประโยชน์ของร้าน จนลูกไม่สามารถแก้ปัญหาได้ พ่อกับแม่จึงเดินทางกลับไปร้าน และในที่สุด ทุกฝ่ายรวมพีดีเอ็มตกลงกันว่าจะเลิกกิจการโดยโอนเชิงร้านให้กับผู้อื่น ท่ามกลางความไม่พอใจของพีดีเอ็มที่พยายามให้แม่โอนอำนาจการเชิงร้านให้กับพีดีเอ็ม รวมทั้งการไม่เคลียร์หนี้สินให้กับคู่ค้า ทั้งที่แม่มอบเงินก้อนหนึ่งไว้ให้แล้ว จนในที่สุดพ่อแม่ลูก บังคับให้พีดีเอ็มพูดคุยตกลงกันในร้าน โดยลูกยื่นอุทธรณ์ขอมือพ่อ กดไหลพีดีเอ็มให้นั่งลง ด้วยเวลาที่จุกจิกและข้าวของที่ระเกะกระภายในร้านเป็นเหตุให้ศรัษะพีดีเอ็มไปกระทบกับขอบโต๊ะที่อยู่ใกล้ ส่วนแม่เดินไปดึงประตูยึดหน้าร้านให้ปิดเข้าหากัน ในลักษณะบอกลูกค้าที่มาติดต่อว่าร้านยังไม่พร้อมให้บริการ และเพื่อให้มีความเป็นส่วนตัว แต่ตอนนั้นก็ยังมีลูกค้าประจำที่คุ้นเคย นั่งรองานอยู่ในร้านหนึ่งคน โดยที่สองพ่อลูกไม่

ได้มีโอกาสชี้แจงเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นแม่แต่น้อย ได้รับฟังแต่คำพูดที่ว่า มีอะไรให้ไปพูดกันที่ศาล

ซึ่งเวลาไม่ถึงจิตใจ พ่อ แม่ ลูก ที่น่าจะเป็นโจทก์” กลับกลายเป็นจำเลยไปในพริบตา เมื่อพีดีมสะบัดหนีไป แจ้งตำรวจในข้อหา พ่อในฐานะผู้ปกป้องครอบครัว เดินทางไปพบพนักงานสอบสวนด้วยตนเอง พนักงานสอบสวนเริ่มปฏิบัติหน้าที่ของตนทันที เมื่อลูกตามไปดูพ่อก็ถูก“พีดีม” ชี้ตัวให้จับกุมตัวทันทีเช่นกัน

ส่วนแม่เมื่อเจ้าหน้าที่ตำรวจไปดูสถานที่เกิดเหตุ หน้าตาดุคลิขของแม่จากคนที่เคยเป็นครู ย่อมสะดุดความรู้สึกของเจ้าหน้าที่ให้ขัดแย้ง กับพฤติการณ์ในการกระทำผิด แต่ก็ไม่มีใครใดปรึษาอะไรออกมา ปราคติของพีดีมเบื้องต้น คือประสงค์เรียกค่าเสียหายจาก พ่อ แม่ ลูก คนละแสนรวมจำนวนสามแสนบาทถ้วน แลกกับข้อหาที่พีดีมบาดเจ็บมีแผลซ้ำที่ข้อมือและหัวโน ตามรายงานแพทย์ รวมการถูกกักขัง หนึ่งวงแหวน

การเจรจาค่าเสียหายมีทุกขั้นตอนของกระบวนการยุติธรรม พ่อ แม่ ลูกจะยอมจ่ายให้พีดีม จำนวนสองหมื่นห้าพันบาท แต่เจ้าหน้าที่ของรัฐในหน่วยงานหนึ่งพยายามต่อรองให้ “พีดีม” เพิ่มขึ้น ถึงห้าหมื่นบาท พร้อมคำแนะนำว่า ให้ไปจ้างทนายความมือดี พ่อ กับแม่จึงจ่ายทนายความ”มือดี” ตามคำแนะนำในราคา ห้าหมื่นบาท จนกระทั่งพ่อ แม่ ลูกได้พบกับพนักงานคุมประพฤติ จึงได้ทราบถึงสิทธิในการรับรู้ ขั้นตอนการได้รับบริการในกระบวนการยุติธรรม

ประสบการณ์ของ พ่อ แม่ ลูก ครั้นนี้ยากจะลืมเลือน ทั้งที่เขาเหล่านี้มิใช่อาชญากร ถ้าจะว่าไปแล้วเขาคือประชากรมีคุณภาพคนหนึ่งของประเทศแต่เขากำลังถูกบั่นทอนจิตใจอย่างร้ายแรง

ส่วน”หมวย” นามสมมุติของจำเลยในคดีทำร้ายร่างกายอาชั้ม ความเป็นมาของหมวยน่าเห็นใจกว่า พ่อ แม่ ลูกข้างต้น หมวยเป็นคนยากจน รับจ้างเพื่อนบ้าน ทำความสะอาดบ้าน ซักเสื้อผ้าให้กับเพื่อนอาชั้ม เป็นลูกค้ารายใหญ่ จึงมีความสัมพันธ์กันมากกว่าและขัดแย้งกัน ตั้งแต่อาชั้มกล่าวหาว่าหมวยแอบขโมยกินหมูหยอง อาบน้ำในบ้านอาชั้ม โดยใช้สบู่ของอาชั้ม แต่นั่นไม่พออาชั้มยังได้โพนทนากับเพื่อนบ้าน แล้วเป็นข้ออ้างที่ไม่จ่ายค่าจ้างหมวย จนที่สุดหมวยอดรนทนไม่ได้ไปทวงค่าจ้างถึงบ้าน อาชั้มโกรธจัดใช้ไม้เท้าจะฟาดทำร้ายหมวย จนอาชั้มเองที่อายุมากแล้วเสียหลักล้มลงศีรษะกระแทกม้านินหน้าบ้านบาดเจ็บ

หมวยถูกอาชั้มกลั่นแกล้ง จ้างเพื่อนบ้านให้เป็นพยานเท็จต่อเจ้าหน้าที่ตำรวจ ด้วยเคราะห์กรรมของหมวยยังถูกขังในระหว่างพิจารณาคดีอีก โดยที่พนักงานคุมประพฤติช่วยเหลือประกันต่อให้ไม่ทัน เพราะปริมาณคดีล้นมือ จึงทำตามขั้นตอนไม่ทัน

เคราะห์กรรมของหมวยยังได้ตกทอดไปยังแม่ของหมวยที่ชรายิ่งกว่าอาซิ้ม สุนัขจรจัดอีก 6-7 ตัวที่หมวยรับอุปการะไว้ในบ้านที่น้ำกำลังท่วม เพราะหัวหน้าครอบครัวอยู่ในคุกจนพนักงานคุมประพฤติที่เห็นสภาพอดไม่ได้ ที่จะควักเงินส่วนตัวเจือจุนช่วยเหลือตามกำลัง

กระบวนการยุติธรรม เป็นสายธารที่ยาวมีจุดพักเป็นระยะ แม้จะมีการปรับปรุงกฎหมายให้เหมาะสมอยู่เสมอ แต่เรื่องของ พ่อ แม่ ลูก และหมวยย่อมแสดงว่าการปรับเปลี่ยนทัศนคติของผู้ปฏิบัติยังไม่เกิดผลในทางปฏิบัติ เกี่ยวกับเรื่องนี้ ร.ต.อ. พจนวัฒน์ เข็มชาติ รองสว.จร แห่งสน.บางกอกน้อย ผู้มีประสบการณ์คร่ำหวอด ในฐานะพนักงานสอบสวนที่ไม่ใช่พนักงานสอบสวนในคดีทั้ง 2 คดีที่กล่าวมา เปิดใจว่าในทางปฏิบัติตามขั้นตอนของพนักงานสอบสวน พนักงานสอบสวนจะต้องให้สิทธิผู้ต้องหาชี้แจงข้อเท็จจริง รวมทั้งทำพยานให้ถ้อยคำประกอบ แต่ทุกวันนี้ส่วนใหญ่ พนักงานสอบสวนจะไม่ให้ความสำคัญในส่วนนี้และจะแจ้งกับผู้ต้องหาว่า“มีอะไรให้ไปพูดกันในชั้นศาล” จากการร่ำเรียนในหลักสูตรของพนักงานสอบสวน จะต้องมีการบรรยายฟ้องให้เห็นถึงมูลเหตุการกระทำผิดด้วย

ต่อคำถามที่ว่าเหตุใดคนที่รับราชการส่วนใหญ่มาจากคนระดับกลางบางคน ซึ่งน่าจะมีความเข้าใจเห็นใจประชาชนที่อยู่ในระดับเดียวกัน ร.ต.อ.พจนวัฒน์ แสดงความคิดเห็นสั้น ๆ ว่า

ไหน ๆ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540 ได้ให้ความสำคัญกับสิทธิมนุษยชนโดยให้ความสำคัญกับสิทธิมนุษยชนโดยการปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายหลายฉบับ ผู้กำหนดนโยบายก็ควรให้ความสำคัญกับการปรับเปลี่ยนทัศนคติของบุคลากรด้วย ในส่วนตัวของผู้เขียนมีความเห็นว่า การใช้ดุลยพินิจของพนักงานสอบสวนที่จะใช้วิธีการไกล่เกลี่ยคู่กรณี การชล่อฟ้องในขั้นตอนของพนักงานอัยการ หากมีการปฏิบัติอย่างจริงจัง จะเป็นการส่งเสริมสิทธิมนุษยชนได้อีกทางและคำเปรียบเปรยข้างต้นก็คงจะหมดไป

.....